FULLS

DEL

MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA

MATARÓ, ABRIL 1.978 Número 1

FULLS DEL MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA

Mataró, Abril del 1978 Número 1

JUSTIFICACIÓ

L'equip que es cuida del Museu Arxiu de Santa Maria inicia avui una publicació. Ho fa perquè creu que és molt necessari de donar a conèixer la documentació dels seus fons, posar-la a l'abast de tots els estudiosos, i, a la vegada, deixar constància escrita del treball que fa, tant en la part de Museu com en la d'Arxiu.

La publicació s'ha concebut per a tenir dues vertents. La primera destinada a incloure estudis sobre temes diversos d'arqueologia, d'art i d'història, especialment aquells que tenen relació amb la història religiosa de Mataró i El Maresme. La segona per a donar a conèixer la documentació, sobretot aquella que es guarda al Museu Arxiu.

L'equip és també conscient que el pas que avui dona l'obliga a continuar. Si Déu vol, es compromet a fer-ho.

A la vegada, aprofitem l'avinentesa, per a fer públic agraïment al Sr. Rector Mn. Francesc Pou, especialment, i a tota la Comunitat de la Parròquia de Santa Maria, per la col.laboració i facilitats que sempre han donat. També fem constar avui i aquí, com ho fem sempre, que el Museu Arxiu és obert a tothom, tant per a treballar-hi com per a visitar-lo.

SUMARI

Edita: Museu Arxiu de Santa Maria
Dipòsit legal: B-15.257 - 1.978
Imprimeix: Cop.Castellà
Pujol,39 - Mataró

LES CASES DE LA RECTORIA DE MATARÓ.

Les actuals obres de reconstrucció de la Rectoria Vella de Santa Maria ens donen la oportunitat de parlar de les cases de la Rectoria de Mataró, avui Rectoria de Santa Maria.

De fet, el seu orígen es perd en el temps, com es perd en el temps l'origen de la Parròquia. Per les excavacions fetes l'any 1958 davant de la façana de l'església i amb la troballa d'un enterrament cobert amb una lauda que té esculturat un emblema cristià, el crismó, sabem que, pels volts dels segles IV o V, hi havia cristians on avui hi ha Mataró, i la proximitat de la sepultura a l'actual església podria fer suposar l'existència ja aleshores d'un temple cristià, possiblement succesor de l'antic pagà, emplaçat al mateix lloc. No en tenim però cap testimoni directe, de la mateixa manera que no tenim cap altre testimoni ni de l'església, ni de la parròquia fins aproximadament sis segles més tard, passats fins i tot doscents anys de la reconquesta de Barcelona.

Aquest primer testimoni, o primera notícia coneguda de la parròquia, és de l'any 1008. La trobem en un document que va publicar Lluís Ferrer i Clariana (1). És una escriptura de permuta de terrenys que es conserva a l'Arxiu de la Catedral de Barcelona, permuta feta d'una part pel bisbe Aeci i els canonges i de l'altra pel jutge Aurici (Arús o Orús) grec; en ella es diu que les terres són "en el terme de Mata, en el veinat de la parròquia de Santa Maria que és dita Ciutat esmicolada (Civitas fracta)" (2) En més o en menys quantitat es conserva i coneix documentació de la parròquia, de l'església i dels Rectors des d'aquesta data.

Però de la Rectoria, casa o habitatge del Rector, encara que no s'ha fet massa investigació, no en tenim constància fins al 1416. La referència és en una confessió que feu Francesc Soler al Rector Anton Çaplana reconeixent de tenir per la Rectoria de Mataró i baix domini i alou de la mateixa "les cases derruhides d'En Puig" immediates a les Cases de la Rectoria (3). La segona, més directe és del 1508. En la visità Pastoral, feta pel Bisbe electe de Barcelona Enric de Cardona, el 5 de setembre d'aquest any, consta que visità la fàbrica de la Rectoria i "trobà"... que necessitava alguna reparació ..." (4). És evident que si necessitava reparació era ja antiga en aquella data. És cert, com hem dit, que aquesta antiguetat no està documentada abans del 1416, però no és gens arriscat de suposar que l'existència de Parròquia i de Rector pressuposa des de sempre l'existència de Rectoria, i que és molt possible que aquesta ja existís a inicis del segle XI, data del primer document referenciat de la Parròquia; cosa que no vol pas dir que la Rectoria del segle XVI fos la mateixa del segle XI, ja que, en bona lògica, hauria d'haver sofert les mateixes transformacions que va sofrir l'església. El temple primitiu va donar pas al romànic i, enderrocant aquest, al segle XV, es construí el gòtic.

De les cases de la Rectoria en sabem més coses del segle XVI. Fins al segle passat, abans de derruir-ne una part, com després comentarem, figurava a la façana l'emblema o escut de Guillem Cassador, Rector de Santa Maria des del 1547 fins al 1561 (5), que després fou bisbe de Barcelona (1561-1570) (6). La presència de l'escut pressuposa evidentment que el dit Rector va fer obres i que, costum normal a l'època, va datar-les situant en la façana l'emblema del seu llinatge. Aquest escut és avui en dipòsit al Museu Municipal de Mataró (7). El Museu Arxiu i la Comissió que cuida de les actuals obres de reconstrucció de la Rectoria Vella de Santa Maria, tenen interès i faran les oportunes gestions per a poder retornar l'escut a la façana de la Rectoria restaurada.

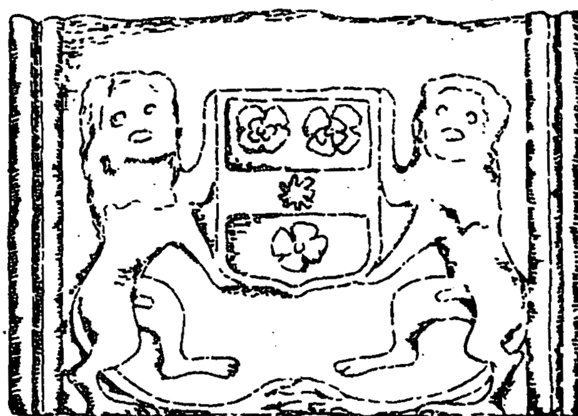
Les obres de transformació fetes pel Rector Cassador devien ser, cosa ben lògica, conseqüència de les obres de construcció del temple gòtic. És molt possible doncs que aquesta transformació, reforma o reconstrucció incorporés elements gòtics tardans a l'estil del temps, semblants a l'escut. Creiem que la transformació feta pel Rector Cassador, amb les ampliacions que tot seguit comentarem, perdura fins al 1861, data en que s'enderrocà una part de la Rectoria per a poder construir la façana nova de l'església. Abans, probablement el 1857, s'havia enderrocat la part dita la Torreta per alinear el carrer de St. Francesc.

Però, com era aquesta Rectoria ? Per la documentació existent sabem que es composava de tres cases "de cos" amb la seva eixida, les dues primeres seguint la façana del carrer de St. Francesc o "de la Rectoria" i la tercera amb un tram ocupant part de l'actual carrer, "la Torreta". Aquest tercer cos, el situat més al migdia, arribava fins a l'actual porta d'entrada de l'església. Pel fons els tres cossos tocaven les parets de l'església, la façana de la qual cobrien parcialment, tal com s'aprecia en un gravat de l'any 1852, fet per M. Planella que es conserva al Museu Municipal.

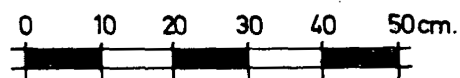
L'any 1660 s'amplia el conjunt amb un nou "cos" per la part del nord. El Rector Anton Partella com a persona privada compra la casa del costat "vulgarment nomenada lo Celler de Joseph Pedró y Reniu" amb dos portals oberts al carrer de St. Francesc "un petit, altre gran" i amb "set botes de cadira i quatre premses amb sos bancs de pedra". És l'actual casa de la Rectoria Vella, on encara s'hi troben els mateixos portals, el petit, però, convertit en finestra. En el mateix acte compra també un hort anexe "contiguo a las murallas de la Vila, en lo lloch nomenat lo hort del Mg. Geronim Serra Arnau, i antiguament lo hort d'en Mas, i antes lo Clos d'en Guera": és l'hort del Rector. (8) La propietat privada del Rector Partella derivà en uns censals que es redimiren definitivament el 1876, com ja es comentarà.

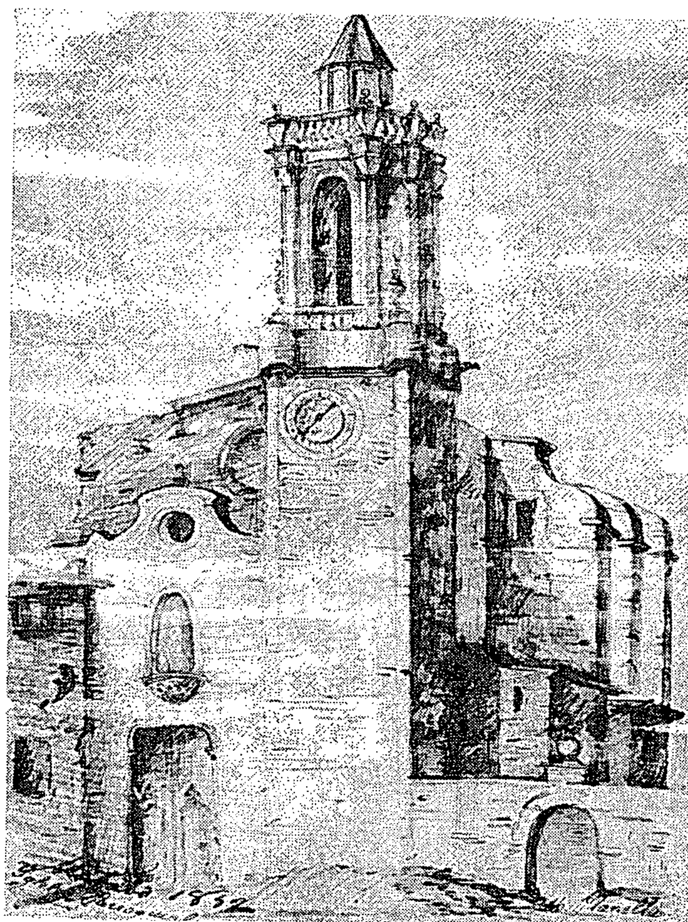
Posteriorment, l'any 1730, el Rector Llauder solicita i obté la utilització del terreny "que media entre la clausura de su Huerto y el muro de la Ciudad", la muralla, en base a "tener resguardada la Iglesia que está por aquella parte notablemente expuesta a ladrones" i també a que "se evitarían muchos pecados que allí se cometen por ser paraje solitario y poco frecuentado". Igualment demana la part de terreny que correspon avui a l'hort del Campaner, aleshores Fossar o Cal Picayre "ofreciendo dejar puerta para entrar y salir, siempre que convenga al Real servicio" L'Ajuntamnet hi dona la conformitat sempre que el Governador i Comandant de la Ciutat hi estigui d'acord. Aquest, Oronzio Betrela de Andrade el 19 de juny del 1730, ho concedeix "como lo pide" mentres es deixi porta per a fer "el turno de la muralla y que en caso que se necesitare que se pueda restituir al pristino stado o fortificarlo de más para el servicio del Rey" (9).

Hem fet ja una primera referència a l'hort del Campaner. L'any 1685 l'Obra de l'església accepta una donació i compra una primera part d'aquest hort, darrera el temple, a Maria Fornells i Picayre, per a eixamplar el cementiri "per estar ple de morts el cementiri comú". L'any 1728 s'estableixen nous pactes referents al mateix hort (10). L'ocupació total és l'any 1754 per compra al Pare Prior del convent de St. Josep de Mataró, a qui aleshores pertanyia per deixa testamentària de Maria Fornells i Picayre, la qual deixa obligava al dit Prior de vendre l'hort a l'Obra de l'església si aquesta considerava oportú d'adquirir-ne la propietat. La compra de l'hort incluïa també una casa del carrer de St. Simó que s'enderrocà tot seguit per a donar sortida al Portal Xic de l'església des del Fossar dit també Xic. L'obra va vendre també el 1755 una part del que havia comprat a la Casa Feliu, avui Sisternes i possiblement una altra part a la Casa Renter amb la que també

Armes del Rector Guillem Cassador
(S. XVI)
(Avui al Museu Municipal de Mataró)

Dibuix de l'antiga façana de Santa Maria fet el 1852 per M. Planella. S'hi veuen les Cases de la Rectoria que la cobreixen parcialment.

llindava. Després, amb façana al Fossar Xic, edificà les cases de l'Obra, encara existents, de les que tenim, però, molt poques referències. Amb tot això l'hort del Picayre, ara del Campaner, quedà configurat ja com és avui. Per ser anexe a l'església no l'afectà la desamortització, pesi a que va ser inclulit a la relació de Bens Nacionals i pesi a l'interès que alguns propietaris veins tingueren en desamortitzar-lo (11).

La Rectoria i horts anexes es mantenen en aquest estat pràcticament fins a mitjan segle XIX. Hem dit que l'any 1857 per aliniar el carrer s'enderroca la Torreta; la primera modificació. La segona molt més important la provoca la construcció de la nova façana de l'església. L'any 1861, per aquest fi, s'enderroquen els dos cossos que eren edificats davant de l'església, fet que comporta la total remodelació del conjunt i la compra d'una altra casa a la part nord per a compensar l'espai perdut per l'enderroc. Aquesta casa era des del 1817 propietat de la Comunitat de Preveres de Sta. Maria que la va vendre al Rector l'any 1841 en previsió del futur enderroc (12). És el cos de l'actual pas a l'hort del Rector.

Referència d'aquestes obres la tenim per una anotació feta pel Rector Sebastià Feliu. "Empezóse el derribo de los dos cuerpos de casa que estaban delante e inmediatos a la Iglesia el día seis de Diciembre de dicho año sesenta y uno, ... se compró la casa inmediata uniéndola a la rectoral; y habiendo encontrado que los techos de aquella eran mucho más bajos que los de la Rectoria, tubo que derribarse toda la casa, excepto las paredes exteriores. Recompúsose al mismo tiempo la parte que quedaba de la Rectoria (cual estaba en muy mal estado) y el Párroco tubo que gastar de su bolsillo más de trescientos duros" (13). La Rectoria Vella que hem conegut i que s'intenta de restaurar amb els treballs en curs d'execució, és conseqüència d'aquestes obres. Les dirigí el Mestre de Cases mataroní Geroni Boada (14).

L'any 1903, pel mal estat de la Rectoria Vella, s'adquirí una vegada més la casa del costat, de dos cossos. És la Rectoria Nova o Rectoria actual (15).

Hauríem ara de parlar del "Celler del Delme", dit així perquè en ell es dipositaven els grans i la collita de vi que procedien del delme, impost eclesiàstic, en la part que corresponia al Rector. Ocupava la casa avui assenyalada amb el número 21 del carrer de St. Francesc. Era propietat del Rector però no estava incorporada al conjunt de la Rectoria, encara que possiblement per la part posterior tenia comunicació amb l'hort del Rector amb el que llindava. Existia ja el 1660, ja que consta en l'escriptura esmentada de compra de l'hort del Rector. La casa quedà afectada per la desamortització, però de fet, l'any 1875, el Rector Ramon Pla va vendre-la per destinar el seu import en redimir o lluir els censals que gravaven l'hort i la Rectoria Vella (16). Tot seguit es va enderrocar per a construir un nou habitatge. Ferrer i Clariana diu que era edificada en estil gòtic, però la situa erròniament en la Rectoria Nova; no és però la Rectoria Nova, sinó la casa del costat.

En base a la documentació que es guarda al Museu Arxiu, intentarem ara fer la descripció del que eren les cases de la Rectoria al segle XVIII. Tenim una descripció de la Torreta feta probablement molt poc després de ser enderrocada. "Era un edifici situat a la ma esquerra al eixir per lo portal de la mateixa Rectoria." Era quasi quadrat, més alt que la Casa Rectoral i rematat en punta. En lo primer pis tenia un balconet que mirava al carrer de Sta. Maria, i en la altra part una finestra que mirava al carrer de St. Francesc. Al tal edifici per baix s'hi entrava per la Vicaria, al primer pis per lo quarto principal del Rector i al dalt també per son quarto immediat ... no tenint entrada alguna per fora ... Jamai l'havia habitat altre que lo Rector, de manera que lo quarto de baix servia per quarto de l'Escolà major; lo del primer pis per

quarto ahont lo Sr. Rector hi tenia la llibreria, lo estudi i lo arxiu, i lo dalt servia per coloms i canaris també del Cura". Les dimensions aproximades de la planta eren de 4'50 x 4'60 m. (17)

En l'inventari de bens propis de la Rectoria fet l'any 1772 a la mort del Rector Benet Vila (18) hi consten les següents peces: Celler gran, Celler xich dit dels Alous, Quartos de la Vicaria, Quarto de l'escolà Major, Cuina, Sala del Padró i Quarto ahont dormia lo Rector difunt. En l'inventari fet l'any 1808 a la mort del Rector Verneda (19) hi figura: Arxiu de la Rectoria, Arxiu de la Vicaria, Pis de la Rectoria amb detall de mobles de cuina, celler i celler xich.

D'acord amb tot això podríem insinuar la descripció de les cases: En planta baixa, en el cos del mig es situaria el portal i l'entrada; al fons l'escala; a la dreta entrant la Vicaria amb la Notaria i els corresponents arxius i en la torreta el "quarto" de l'escolà major; a l'esquerra el celler xich dit dels alous. Al pis la Sala del Padró (?) central, i a la dreta el "quarto" del Rector i una altre habitació; a la Torreta l'arxiu-estudi propi del Rector; a l'esquerra la cuina i probablement una segona habitació. El segon pis deuria ser en part golfa i en part inclouria habitacions secundàries.

Finalment, i com a nota curiosa, transcriurem part de l'inventari ja esmentat del 1772. En ell es relacionen només els bens mobles propis de la Rectoria i no els personals del Rector. Transcribim els bens que es troben en los llocs següents:

<u>En lo Celler de dita Rectoria</u>

Primo Sis Prempsas totas de un caragol ab tots sos arreus.
It. Setze Botas de Cadira
It. Dos Embuts un de dalt de las Botas
It. Un Banch gran, un de xich y una post
It. Un Ganxo de ferro ab son manech de fusta
It. 24 Portadoras
It. La Prempsa del Hort ab tots sos arreus
It. Una escala per entrar dintre de las Botas

<u>En lo Celler xich dit dels alous</u>

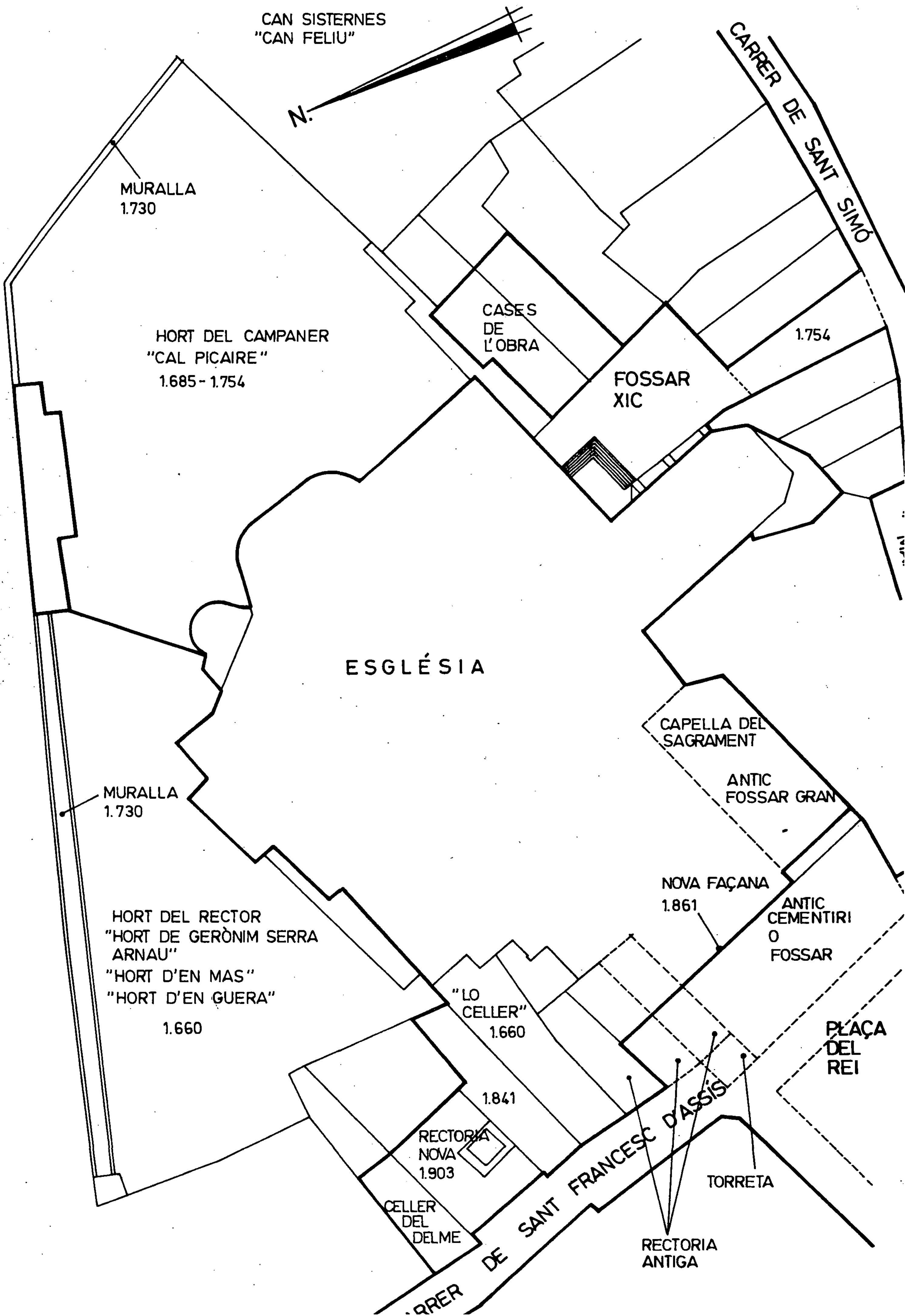
Primo Un cup ab sos arreus, banchs, travesser y banch xich
It. Una Bota de mena de 4 càrregues per posar vinagre
It. Dos aixetas grossas y una de xica de bronse
It. Una aixeta de fusta del cup

<u>En los Quartos de la Vicaria</u>

Primo Vint llibres de Baptismes desde 1508 fins a 1772
It. Un llibre de Obits de mitg foleo del any 1602 fins 26 Febrer 1605

(segueix la relació de llibres sagramentals) (20)

It. Quatre crismeras de plata ab sa Caixa de fusta
It. Una caixeta de plata ab son St. Christo també de plata per la extremaunció.
It. Altres capseta de plata ab son St. Christo també de plata per lo Sagrament de la Extremaunció.
It. Un vaset o Piccis de plata per portar lo S.S. Sagrament ab sa Bolsa y Sinta.
It. Una collera de plata que serveix per administrar lo Sagrament del Baptisme.
It. Una caixeta de plata que conté los Sants Olis per lo Sagrament del Baptisme.

CAN SISTERNES
"CAN FELIU"
N.
CARRER DE SANT SIMÓ
MURALLA
1.730
CASES
DE
L'OBRA
HORT DEL CAMPANER
"CAL PICAIRE"
1.685 - 1.754
1.754
FOSSAR
XIC
ESGLÉSIA
CAPELLA DEL
SAGRAMENT
ANTIC
FOSSAR GRAN
MURALLA
1.730
NOVA FAÇANA
1.861
ANTIC
CEMENTIRI
O
FOSSAR
HORT DEL RECTOR
"HORT DE GERÒNIM SERRA
ARNAU"
"HORT D'EN MAS"
"HORT D'EN GUERA"
1.660
"LO
CELLER"
1.660
PLAÇA
DEL
REI
1.841
RECTORIA
NOVA
1.903
CARRER DE SANT FRANCESC D'ASSÍS
TORRETA
CELLER
DEL
DELME
RECTORIA
ANTIGA

It. Tres estolas, dos moradas y una de blanca

It. Una safata de estany per administrar lo Sagrament del Baptisme

It. Set Rituals dos de grans y sinch de xichs

It. Una taula de fusta ordinaria, un escriptonet y un banch de fusta usat

It. Dos llanternas de llauna per administrar la Extremaunció

It. La Glassa per los Bateigs

It. Un tinter de bronze

It. Una calderilla de Aram per aigua beneyta

En lo Quarto del Escolà Major

Primo Un Hermari gran per collocar los Manuals dels contractes...

(segueix la relació de llibres de notaria (21), situats en aquest armari i "en altre Armari ficsat a la Paret")

En la Cuina de dita Rectoria

Primo Un Escont molt usat

It. Una taula molt usada

It. Uns clamastachs

It. Un Hermari en un dels Quartos de la Rectoria que antes era baix en los estudis ô Vicaria

En la Sala del Padró

Primo Una Caixa molt usada ab son pany y clau

It. En un quarto sobre la cuyna una caixa molt usada

En lo quarto ahont dormia lo Sr. Rector difunt

Primo Uns arrimaderos de Jonchs Valencians dels quals està tot guarnit lo quarto

It. Dos vidrieras dels dos finastrons del Balcó de dit quarto, en lo qual balcó hi ha galanies de fusta

It. Un retrato de Carlos segon gran

Fins aquí la transcripció.

El que hem comentat no és res més que la petita història de les Cases de la Rectoria. Per acabar només ens queda per fer una consideració, les obres actuals continuen aquesta petita història.

Manuel Salicrú i Puig

(1) Lluís Ferrer i Clariana. Santa Maria de Mataró. La Parròquia, el Temple. Volum I pàg. 111. Mataró 1968

(2) Esteve Albert. D'Iluro a Mataró. El Maresme del Segle V al Segle XIII. Accèsit Premi Iluro 1970. Pàg. 48. Mataró 1973

(3) Museu Arxiu de Santa Maria. (MASM) Arxiu del Rector Plec nº. 4 Lletra A

(4) Lluís Ferrer i Clariana. Obra esmentada, Volum I, pàgs. 125-136.

(5) Lluís Ferrer i Clariana. Obra esmentada, Volum I, pàg. 164.

(6) Enciclopedia Catalana. Volum 3. Barcelona 1971. pàg. 232

(7) Des de l'any 1894.
MASM Arxiu del Rector. Plec nº. 38. Full nº. 46

(8) MASM Arxiu del Rector. Plec nº. 4. Lletra F

(9) MASM Arxiu del Rector. Plec nº. 17

(10) Lluís Ferrer i Clariana. Obra esmentada, Volum II, pàgs. 221-225

(11) MASM Obra. Antecedents de l'hort de Cal Picayre i expedients desamortització.

(12) MASM Comunitat. Llibre de la casa del Carrer de St. Francesc.

(13) MASM Arxiu del Rector. Promptuari substancial de tot lo que contenen los 37 Plechs y Llibres que hi ha en lo present arxiu. 1813. Pàg. 199.

(14) MASM Obra. Expedient façana nova de l'església.

(15) MASM Arxiu del Rector. Escriptures actuals.

(16) MASM Arxiu del Rector. Fons del Rector Pla.

(17) MASM Arxiu del Rector. Promptuari substancial... Pàg. 187.

(18) MASM Arxiu del Rector. Plec nº. 28. Fulls nº. 78.

(19) MASM Arxiu del Rector. Plec nº. 28. Fulls nº. 80

(20) Es conserven avui al Museu Arxiu.
MASM Llibres Sagramentals.

(21) Els antics de la Notaria van restar a Santa Maria fins el 1869 en que es cediren al Col·legi de Notaris. Avui són a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

CRONOLOGIA DE LA RESTAURACIÓ DE LA CAPELLA DELS DOLORS 1962 - 1978

L'estat lamentable de l'obra del gran pintor català Antoni Viladomat a la Capella dels Dolors, un dels millors conjunts pictòrics del segle XVIII que es conserva, feia necessària una restauració.

El temps havia acumulat una espessa capa de fum i pols sobre les pintures i la descomposició de les teles posava en perill la pervivència de l'obra de Viladomat.

L'any 1962 es decidí, com a prova, encarregar al Sr. Ramon Gudiol Ricart de Barcelona, expert restaurador, la neteja i reentelament del quadre que representa St. Joan Evangelista juntament amb una de les teles que formen els plafons decoratius del sostre de la Sala Capitular de la Capella

Aquestes primeres pintures, netes i reentelades, foren exposades a la Biblioteca Popular de la Caixa d'Estalvis, juntament amb dues teles de tema similar, sense restaurar, per tal de poder establir les comparacions i fer els estudis convenients abans de decidir continuar l'obra.

Es celebrà una Conferència-Col.loqui a càrrec dels senyors Joan Ainaud de Lasarte, Director dels Museus d'Art de Barcelona, Santiago Alcolea, del Departament d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona, Josep Gudiol, conegut tractadista d'art i Director de l'Institut Amätller, i Marià Ribas i Bertran, historiador i coneixedor profund de l'obra de Viladomat. Assistí també el Sr. Frederic Marés, escultor i acadèmic de Belles Arts.

El dictàmen favorable dels tècnics citats i els resultats obtinguts amb aquestes primeres teles va aconsellar de prosseguir la restauració començada.

De l'any 1963 al 1969, a ritme constant, encara que una mica lent, es varen restaurar les teles que formen el conjunt de la Sala Capitular. A més de les vint-i-una teles, es restauren la decoració mural, els marcs, motllures i l'Altar del Cambril, quedant completada la primera etapa de la restauració. Aquests treballs els realitzà el Sr. Amadeu Teulats.

L'any 1971, i com a mostra del que podia ésser la completa restauració de la Capella, quedà col.locat un dels grans quadres del Via-Crucis "Jesús troba la seva Mare" (IV estació).

El mateix any es restaurà la tela que antigament servia de teló del Cambril, una de les millors obres del conjunt, i que té per tema el VI Dolor de Maria "La Pietat". Aquest quadre fou col. locat a la Sagristia on es guarden també els del "Natzarè" i el de "St. Felip Benizi" ademés d'un òval de la Verge i del retrat del Dr. Campllonch, que fou Corrector de la Congregació dels Dolors.

La decoració mural de l'escala i les tres teles que hi ha col.locades quedà enllestida l'any 1972.

Aquell mateix any començà la restauració del conjunt de l'Altar de la Capella, format pels sis medallons dels Dolors i Goigs de Maria, el teló del manifestador, els òvals de cada costat, "St. Francesc" i "St. Felip Neri", el frontal de l'altar i les teles de la II i XI estació del Via-Crucis, col.locades sobre les portes.

Amb aquestes dotze teles es muntà una exposició a l'antic Baptisteri de Santa Maria, que fou molt visitada.

L'any 1973 després de restaurar l'obra de fusteria de l'altar, feta pels senyors Lluís i Miquel Banchs, les portes i els balconets amb les seves gelosies, i la decoració mural, quedà completat tot el conjunt del presbiteri i altar de la Capella.

El mateix any va ésser restaurada la gelosia del Cor, un dels millors elements del conjunt decoratiu.

Les dues teles ovalades col.locades sota del Cor i que representen "La Verònica" (VI estació) i la "Segona caiguda de Jesús" (VII estació) foren acabades l'any 1974.

L'obra de restauració prosseguí l'any 1976 amb els dos grans quadres del Via-Crucis que tenen per tema la "Primera Caiguda" (III estació) i "El Cirineu" (V estació) i l'any 1977 fou el de l'acabament dels quadres que faltaven: "Jesús consola les dones de Jerusalem", "Tercera Caiguda" i "Jesús és despullat" que corresponen a les estacions VIII, IX i X del Via-Crucis. Al mateix temps

es netejaren els marcs i es restaurà tota la decoració mural de la Capella.

Fou netejat també el portal d'accés des de la Basílica, en el que hi ha la tela de la Verge dels Dolors que fou restaurada gratuïtament pel Sr. Gudiol per tractar-se de l'últim quadre.

Per tal de poder procedir a la il.luminació necessària, s'ha fet també totalment de nou la instal.lació elèctrica d'acord amb les normes de seguretat actuals. Esperem que aquest any 1978, any del centenari del naixement d'Antoni Viladomat, s'acabarà la il.luminació que donarà nova vida a l'obra del que fou el millor pintor del seu temps a la nostra terra.

S'ha pogut portar a terme aquesta obra de restauració gràcies a l'ajuda constant de la Caixa d'Estalvis Laietana que ha estat conscient del valor que té per la nostra Ciutat la conservació del magnífic conjunt de Viladomat.

Actualment s'està gestionant la reparació de les humitats que afecten a la Sagristia i es farà igualment un repàs de la pintura d'aquesta dependència, de la de la Cripta i de la del Cor, amb la seva escala, ja que el Museu-Arxiu de Santa Maria, que té a cura la Capella, té el propòsit de col.locar en aquests locals objectes adients.

Rafael Soler i Fonrodona.

MEMORIAL DEL RECTOR FOLQUER

La Vila de Mataró està murallada, fundada a tir de arcabús del mar i prop la vora del aygua té una torre ab peces de artilleria ab municions necessàries per a sa defensa. Dista de la Ciutat de Barcelona quatre llegües. Fonch dita Iluro i lo Dr. Hieronym Puyades en lo lib.4 fol.178 de la Crònica Universal del Principat de Catalunya la nomena Civitas fracta o Civitas tracta. Té set-centes cases, compreses quaranta que estan fora de la muralla, en lo terme de S. Miquel de Mata, veynats de Valleix, de Cirera i Traià, que tot és de la parròquia de Mataró. La vila és apasible, està en pla, té bon cel, los ayres sans, los fruyts avantatjats, i los vins superiors als de altres terres. Té sinch caños de aygua de font repartits per les plasses della, té una assèquia de aygua que bayxa de la que sobra de dos molins fariners que estan a dos tirs de mosquet fora la vila. Té dins de la vila tres forns de vidre que fan gasto cada dia 20 lliures, ab que poden proveyr de bons vidres la Ciutat de Barcelona i n'envien càrregues per terra i mar a Madrit, Castella, Francia i a altres parts, perquè los mestres que fan lo vidre són dels més avantatjats de Catalunya. Mataró és vila real, carrer de Barcelona i gosa dels privilegis de Barcelona. És una de les més populoses riques i calificades viles de tota Catalunya. La església parroquial és consagrada, té tres nauades, i en ella se vehuen algunes pedres de marbre en la església, torre del campanar plassa i en la sufragànea ab lletreros dels Romans i vestigis de un aqueducto, obra digna de Romans. Té sufragànea sots invocació de S.Miquel també consagrada. Per lo terme hi ha quatre capelles. La parroquial té 14 capelles, 18 altars en que es diu missa. La segrestia està proveyda de tres creus de plata -la ordinària per als aniversaris i albats, la mediana per a les processons i enterros, la gran per a les processons solemnes i enterros mayors- càlsers i vasos de plata bastants meritoris, capes, casulles, dalmàtiges i tots vestiments necessaris de tots colors. Governa la Segrestia un capellà, té orgue, dos organistes, un principal, altre coniunt tots dos hàbils per a qualsevol cathedral. Té mestre de cant hàbil lo qual té obligació de enseñar cada dia una hora als capellans. Hay quatre miñons tiples que serveixen en la església ab cotes morades i tots los dies solemnes se canta a cant de orgue. Los diumenges de Quaresma i advent i sempre que lo Rector ho mana, i los dies més solemnes, canten a dos cors. En la torre del campanar hi ha reloig i campana que toca les hores i altra toca los quarts per a la Vila i, dins la església, toca les hores i quarts en lo cor, per al regiment de la església. Ademés destes campanes té la torre tres campanes grans dos medianes i una petita per a cridar los escolans.

La Rectoria de Mataró és la més pingüe del Bisbat i de tota Catalunya. Tindrà de renda més de 1.500 lliures. Té censos, cases i terres en alous. Los vicaris i sinch notaris reben tota manera de actes en nom del Rector i un dels notaris, en una estancia bayxa que té la torre de la Rectoria ab porta uberta al carrer, reb los actes i, en esta estancia que es diu la notaria de la Rectoria, guarda los protocols de tots los actes que es reben en nom del Rector. La bona memòria de Don Joan Sentís, bisbe de Barcelona en lo any 1.628 a petició del Dr. Pere Pau Pou, Rector de Mataró i a petició de la Vila de Mataró per a llevar les molèsties de tantes admissions que demanaven al Rector, féu número de 22 preveres compresos Rector i dos vicaris, si bé lo Rector si vol pot tenir-ne tres vicaris de la Vila o forasters i donar-los les distribucions. Los 22 de número son Rector, dos vicaris, organista, mestre de cant, entretant que tenen los dits oficis de organista i mestre de cant cinc beneficiats i dotze fills de la Vila, admesos los quals admet el Rector a qui li pareix, com sien fills de la vila sempre que falten del número de 22, i ab aquest títol de admissió los ordena

lo Sr. Bisbe i lo Rector los admet, ab los pactes següents: Primo que ans de tot protesta que no enten fer comunitat sino que els admet a les distribucions de les hores, misses, aniversaris, oficis, bací de les Ànimes, de tot lo fundat i de tot lo votiu ab que li hagin de ajudar en fer de diaques, de cabiscols més hagin de posarse a confessar i administrar altres sacraments en dita parròquia de Mataró, a publicar en la trona los manaments en los dies de diumenge i ajudar a ben morir los malalts i en los dies de trons i tempestats a commonir i a totes les demés funcions de la església, i ab aquestos pactes los admet i no de altra manera.
La renda fundada de la església se consigna al Rector i passa de set-centes lliures, i ab tot lo votiu i confraries i bací de Ànimes passa de 2.000 lliures, de modo que cada capellà farà un any més de 90 lliures. Lo Rector en lo fundat té tres porcions i en los mortuorums té sos drets. Cada dia se canta a més dels aniversaris la missa conventual, la qual la paga lo bací de les ànimes, i se canten vespres i completes cada dia i lo primer dissabte de cada mes i les festivitats de Nostra Sra. se canten matines i alguns altres dies.
Hi han fundades en la església de Mataró deu confraries de pagesos i menestrals i cada una té sa bandera per a les processons de les confraries i del Corpus, la qual ab tota la octava festejen ab molta solemnitat.
Tota la renda fundada de la església i tot lo votiu se cobra en nom del Rector de Mataró per son procurador, que és un capellà de la església, advertint que totes les fundacions de aniversaris, misses, officis, hores, matines i altres tot se consigna al Rector de Mataró i a los successors i així se cobra en son nom per son procurador i tots los plets se porten en son nom del Rector, i ell gasta de la renda de la església en mantindre los plets, causes, salaris de advocat i causadic, que porten los plets, i sol.licita les causes en Barcelona sens donar-ne raó als capellans.
Lo Procurador que té lo Rector per a cobrar la renda, té cap sou de la renda fundada i de tot lo votiu per la exacció i té obligació de pagar cada mes lo que hauran guanyat los capellans al sisè dia del mes següent, segons los ploms hauran posats lo darrer dia del mes. I també té obligació lo procurador, de donar ví i hòsties al Rector, Vicaris i capellans per a les misses i formetes per a combregar als parroquians.
Tot lo que es guanya en la església se paga ab ploms que fa fer lo Rector i dit Rector posa lo bosser que sol ser un dels Vicaris i si lo un Vicari està ocupat l'altre Vicari porta la bossa lo qual paga los ploms en lo cor a cada hora i oficis als interessats, lo qual vicari en absència del Rector priva de los distribucions als qui fan faltes, entès emperò que quan priva lo Vicari los diu la falta o, causa, emperò quan té ordre del Rector de privar algún capellà passa la bossa davant del capellà i si lo capellà que ha fet falta demana los ploms diu lo bosser no hi ha ordre ab que entén està privat i va al Rector a saber la causa i lo Rector la hi diu i el priva per als dies que obliga la falta o descomadiment o culpa.
Lo rector dóna gràcia de ploms sempre que vol i lo que vol, segons lo que dóna lloc la bossa.
En los dies solemnes que diu missa lo Rector ell fa de domer en lo Cor, en los altres dies fa de domer un dels Vicaris i lo vicari encomana a qui vol dels capellans fassen de cabiscols i si los vicaris estan ocupats lo Rector encomana a un dels capellans fassa de domer i aquell nomena cabiscols, advertint que ningún cabiscol pot picar ni primar sino Rector o vicari.
Lo Vicari fa un paper i el posa en lo cor en una tauleta i en ell senyala a cada capellà la missa que ha de dir i a quina hora ha de dir missa començant de la missa primera, que és a punta d'alba fins a la onzena de mitja hora en mitja hora, i los capellans que no tenen hora senyalada diuen a la hora que els pareix si no és que altra cosa convinga que se'ls ha de advertir i han de obeïr.

Los capellans no tenen comunitat ni es poden ajuntar per a res del govern de la església sino en lo cor per a celebrar les hores i oficis divinals quan los criden ab les campanes a la hora benvista al Rector o a son vicari, si bé en això hi ha puntualitat en guardar ordre que el dóna lo Rector i quan lo rector ha de menester los capellans per alguna cosa extraordinària, los crida ab sò de campanaab tantes batallades quants són los capellans.
Lo Procurador acabat lo any dóna comptes al Rector de la procura i lo Rector nomena dos capellans lo que vol per testimonis i firmen jo infrascrit testimoni cridat firmo los presents comptes.
Lo Rector de Mataró no diu missa cantada sino lo primer dia de les Pasqües i los dies de festes més solemnes com lo dia del Corpus, lo dia de Nostra Sra. d'Agost que és festa principal de la vila, lo dia de Tots Sants i altres dies semblants i tals dies baixa quatre capellans ab capes i bordons a donar la entonació de la glòria i lo batlle i tres jurats ab los acompanyadors guiats per los porrers, vénen a la església i assisteixen al presbiteri. Lo Rector no sol eixir de casa per la Vila que no l'acompanyi un vicari o un capellà i el vagi servint un criat. Los capellans en Mataró no íxen de casa sinó en manteu i sotana i en la església no poden assistir sense sobrepellís i museta negra i los doctors morada.
Té lo Rector de Mataró en sa parròquia un convent de frares descalços de Ntra.Sra.del Carme los quals tenen obligació de ajudar a ben morir los agonisants i han de ensenyar la doctrina cristiana als minyons i a les minyones tots los diumenges de l'any i per aquest treball cobren renda fundada ab que està descarregat lo Rector. Hi ha altre convent de frares caputxins que ajuden a ben morir, en la Quaresma tenen prèdica en la parroquial cada dia, en lo advent los diumenges. Los frares descalços en son convent prediquen les tardes en los diumenges de quaresma i advent. La Vila paga al predicador de la Quaresma i Advent la caritat i també paga la vila salari als organistes i mestre de cant ademés de la distribució que guanyen en la església i fa la vila als quatre minyons tiples quatre cotes morades, per a que serveixen a la església en cantar i ajudar a dir misses resades i atendre altres profits.
El qui avui té la Rectoria de Mataró és lo Dr.Pere Folquer que per a obtenir-la ha deixat canonicat i Ardiaconat en la Seu de Barcelona i la prengué a consell de la bona memòria de Don Joan Sentís bisbe de Barcelona, i dit Rector Folquer és deute en tercer grau de dit Sr.bisbe Sentís al qual serví de majordom tot lo temps que fou bisbe en Barcelona i per dit ofici de majordom ha fet dit Rector Folquer grans serveis a la Seu Apostòlica en los hospedatges dels Senyors Nuncis Apostòlics que se servíren aposentar en lo Palau Episcopal de Barcelona i honrar al dit Sr.bisbe Sentís Don Josep de Aqua Viva Arquebisbe de Jeve, nunci extraordinari de Sa Santedat en lo any 1.622 arriba en 12 d'Abril partí a 12 de Juny de dit any.
Don Inocencio de Màximis, bisbe de Bartinola, nunci de Sa Santedat en España, en juliol de 1.622.
Al Eminentíssim Sr.Cardenal Julio Sacchetti bisbe de Gravina nunci de Sa Santedat en España en Març 1.624 estigué 33 díes lo Eminentíssim Sr.Cardenal Spínola "ida i vuelta" en abril de 1.624.
En la ocasió que lo Eminentíssim Sr.Cardenal Barberino legat a latere, nepote de Sa Santedat se serví honrar al Sr.Bisbe de Barcelona Sentís en hospedar-se en sa casa en 28 de Març 1.626 i s'en partí a 10 d'Abril, i també se quedà en palau lo eminentíssim Sr. Cardenal Pamfilio monsenyor Monti. Aprés nunci en España el Sr. Abbar Gaetano en que gasta dit Sr.bisbe Sentís llarcs ducats i estos per mà de son majordom lo Dr.Pere Folquer ara Rector de Mataró i és de consideració lo servei que féu en donar raó i ajudar els criats malalts que enfermaren molts dels 180 criats que venien servint al Eminentíssim cardenal Nepote en les remeses de robes que han enviat de Gènova ha ajudat a despatxar-los dit Rector

Folquer i també en despatxar los lios de robes que venien de Madrid per a Roma i també suplica que se atenga a que lo Sr.Bisbe de Barcelona Sentís a petició d'aquests Senyors dóna en memòria de recomendació de dit Dr.Pere Folquer son majordom i des d'ara Rector de Mataró, suplicant-los li fessen mercè en la ocasió i encara que losserveis no sien tals lo cuidado i gana que tingué de que quedassen servits com diran los majordoms dels sobredits senyors poden donar motiu a fer-li mercè en honrar-lo i que és que la Rectoria de Mataró sia erigida en dignitat de Priorat i que lo Rector que avui és Rector se nomine Prior i los successors en dita Rectoria i Priorat no obtinguin la església de Mataró no sia col.legiata, lo priorat sia dignitat, ja que avui no sols los mateixos poders, forces i facultats i prerrogatives que abans siguent Rector sino encara ab majors de dignitat i jurisdicció i que la renda que és fundada en lo esdevenidor se consigne al Rector i Prior de la església de Mataró perquè com hi ha un monestir de frares descalços i tenen Prior no se equivoque, i lo curat se quede en los mateixos obligacions concedint-les insígnies per a ell i sos successors de museta morada forra de raso carmesí i de pells de erminis ab roba de cor en los dies i temps a ell i a sos successors ben vists los serà.

NOTES SOBRE EL RECTOR FOLQUER I DATA DEL MEMORIAL (1)

El Dr.Pere Folquer va ser Rector de Mataró des del 1.631 fins al 1.638 (2). Era Doctor en Dret. Abans de ser Rector de Mataró ho havia estat de Sant Boi de Llobregat i havia actuat com a Visitador de les Parròquies del Bisbat de Barcelona en nom del seu familiar el Bisbe Joan Sentís (1.620-1.632), de qui va ser també majordom, com diu el memorial abans transcrit. Va venir a Mataró per la Visita Pastoral de l'any 1.623 (3). Diu també el memorial que per a obtenir la Rectoria de Mataró, va deixar una Canongia i l'Ardiaconat de la Seu de Barcelona.
La cronologia del Rector Folquer fixa ben clarament la data del memorial ja que en aquest no hi consta data precisa. No hi ha cap dubte.
El memorial va ser escrit, tal com consta al final del mateix per a obtenir de la Cúria Romana que la Rectoria de Mataró fos erigida en dignitat de Priorat. Devia ser un esborrany per a confeccionar la petició formal; de fet i anexe al memorial hi ha un altre manuscrit en llatí amb redactat diferent, més retòric, però de molt menys interès, que podria ser còpia de la petició original. No hi ha cap constància, però, de que aquesta anés endavant.

M.S. i P.

(1) Museu Arxiu de Santa Maria (M.A.S.M.)
Arxiu del Rector: Memorial Rector Folquer.

(2) Lluís Ferrer i Clariana
Santa Maria de Mataró, la parròquia, el temple. Volum 1, pàg.164, Mataró 1.968

(3) M.A.S.M.
Visites Pastorals: Visita 22 Novembre 1.623

SOBRE L'ESTABLIMENT DE FAMÍLIES GITANES A MATARÓ

Muy señor mío. Según las Reales Instrucciones con que me hallo deben avecindarse en esta Ciudad algunas famílias de Gitanos contenidas en la adjunta relación; y siendo el ánimo de Su Magestad (Dios le guarde) que vivan reglados a la Ley Divina. De qualquier quexa que v.m. sabiere sobre sus procedimientos, sirvase darme noticia para providenciar en su enmienda.

Dios guarde â v.m. muchos años como desseo.

Mataró y Marzo 22 de 1.763

Oronzio Betrela de Andrade (SIGNAT)

M.R. Sr. Dr. Antonio Serch Pbro. y Rector de Mataró

Noticia de las familias de Gitanos que en virtud de Real Orden de 19 de febrero de este año, passan a establecerse a la Ciudad de Mataró, para avecindarse y vivir aplicados como los demás vassallos de Su Magestad.

Mataró

Narciso Gil Serrano
su muger Rosa Pubill
su hija María Cortés

Francisco Espinàs
su madre Raimunda Espinàs

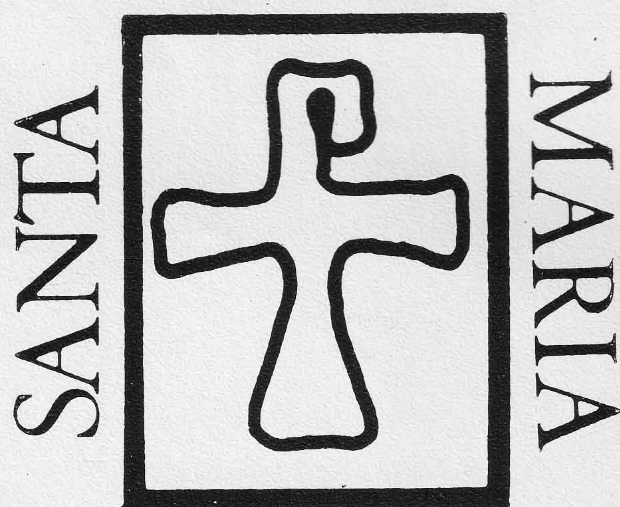
Francisco Malla
su muger Juana Romero
su hijo Francisco Malla
otro Francisco Malla
Mariangela Vidal
su hija Maria Baptista

Baptista Ximenes
Rita Ximenes
su hija Eularia

Juan Gomez
María Serafina Romero

Mataró y Marzo 22 de 1.763

Museu Arxiu de Santa Maria M.A.S.M. - Arxiu del Rector
Plec nº 28 - Fulls nº 19

MUSEU
ARXIU
SANTA
MARIA
MATARÓ